

Vergaderjaar 2008–2009

29 689

Herziening Zorgstelsel

Nr. 258 HERDRUK¹

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 22 april 2009

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport², heeft een aantal vragen voorgelegd aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de brief van 23 december 2008 inzake nadere informatie over de zak- en kleedgeldgerechtigden (Kamerstuk 29 689, nr. 245). De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben deze vragen beantwoord bij brief van 21 april 2009.

Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Smeets

Adjunct-griffier van de commissie,
Clemens

¹ I.v.m. correctie in de aanhef en de ondertekening. Het eerder als kamerstuk 29 689, nr. 258 gepubliceerde document komt hierbij te vervallen.

² Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Kant (SP), Snijder-Hazelhoff (VVD), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Joldersma (CDA), De Vries (CDA), Smeets (PvdA), voorzitter, Van Miltenburg (VVD), Schippers (VVD), Smilde (CDA), Koşer Kaya (D66), Willemse-van der Ploeg (CDA), Van der Veen (PvdA), Schermers (CDA), Van Gerven (SP), Wolbert (PvdA), Heerts (PvdA), Zijlstra (VVD), Ouwehand (PvdD), Agema (PVV), Leijten (SP), Bouwmeester (PvdA), Wiegman-van Meppelen Scheppink (CU), Sap (GL) en De Roos-Consemulder (SP).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Van Velzen (SP), Neppérus (VVD), Atsma (CDA), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Ormel (CDA), Van Dijken (PvdA), Verdonk (Verdonk), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Vietsch (CDA), Van der Ham (D66), Uitslag (CDA), Gill'ard (PvdA), Omtzigt (CDA), Langkamp (SP), Vermeij (PvdA), Arib (PvdA), De Krom (VVD), Thieme (PvdD), Bosma (PVV), Luijben (SP), Tichelaar (PvdA), Ortega-Martijn (CU), Halsema (GL) en De Wit (SP).

1

Er wordt gesproken over ruim 200 000 intramuraal verblijvenden, waaronder 4300 personen die aan de zak- en kleedgeldnorm voldoen. Kan deze groep van 4300 personen verder worden uitgesplitst? Hoeveel hebben deze 4300 intramuraal verblijvenden per persoon per maand te besteden?

Een verdere uitsplitsing is nog te maken naar de soort instelling waarin men verblijft en naar leeftijd. Deze groep blijkt grotendeels te bestaan uit mensen die in een GVT (Gezinsvervangende huizen), Psychiatrische Ziekenhuizen, RIBW (Regionale Instellingen voor Beschermd wonen) en Zwakzinnigeninstellingen verblijven. In elk van deze instelling zit ongeveer 20% van de populatie. De rest van de populatie verblijft in overige instellingen. Uit de CAK-gegevens blijkt ook dat bijna de helft jonger is dan 40 jaar.

In onderstaande tabel, afkomstig uit mijn brief van 23 december 2008 (Kamerstukken II, vergaderjaar 2008/09, 29 689, nr. 245), is het besteedbaar inkomen weergegeven voor een alleenstaande 65-minner. In 2009 bedraagt deze € 346 als betrokkene recht heeft op een langdurigheidstoeslag en € 318 als dit niet het geval is. Van dit besteedbaar inkomen hoeven zij in principe geen uitgaven voor wonen en maaltijden te doen.

Tabel 1: Vergelijking inkomenspositie zak- en kleedgeldgerechtigden, 2008 en 2009 (bedragen in euro's per maand)

	2008	2009
Zak- en kleedgeld	282	286
Vergoeding Zvw-premie	54	43
Voordeel BU/nieuwe fiscale regeling ¹	11	3
Zorgtoeslag	46	58
Vergoeding CAK voor eigen risico	4	4
Forfaitaire tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten	–	25
Totaal inkomen (inclusief langdurigheidstoeslag)	397 (425)	419 (447)
Standaardpremie Zvw (incl. gem. eigen betaling)	100	101
Besteedbaar inkomen	297 (325)	318 (346)

¹ Voor 2008 is – naast het apothekersforfait ad € 23 – uitgegaan van een aftrekpost van € 248 i.v.m. aanvullende verzekering en van € 216 in verband met extra ziektekosten. In de Wtcg (2009) is alleen de laatste post aftrekbaar. In beide jaren is verder rekening gehouden met de minimale inkomensafhankelijke drempel (€ 115 in 2008; € 118 in 2009)

2

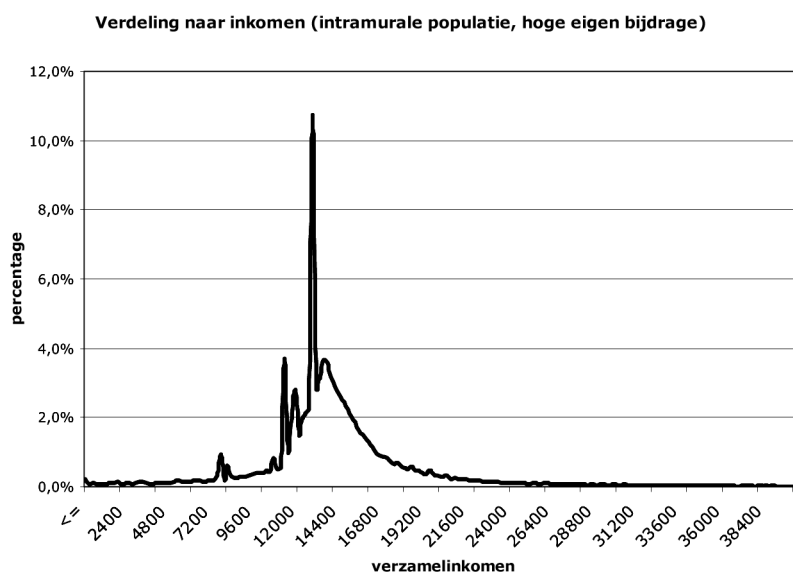
De overige van de ruim 200 000 intramuraal verblijvenden genieten een hoger inkomen. Kan aangegeven worden hoeveel meer deze groep aan inkomen heeft en hoe de verdeling daarvan is binnen de groep? Hoe staat het met de besteedbare ruimte van deze groep mensen? Wordt het hogere inkomen tenietgedaan door hogere eigen bijdragen? Kan de regering de Kamer deze gegevens doen toekomen? Is het eerlijk om mensen die bijeen wonen, maar verschillende vormen van inkomen hebben, verschillende hoogten van besteedbare ruimte te laten hebben? Leidt dit tot spanningen of tot sociale uitsluiting?

¹ Strikt genomen houden zij nog meer over. Immers, de hoogte van de eigen bijdrage AWBZ wordt dusdanig vastgesteld dat iedereen ten minste zak- en kleedgeld overhoudt. Op deze eigen bijdrage geldt echter – op grond van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten – nog een korting van 8% voor 65-plussers dan wel 16% voor mensen die zelf (of hun partner) jonger dan 65 jaar zijn. Deze korting zorgt ervoor dat na betaling van eigen bijdrage AWBZ een bedrag groter dan het zak- en kleedgeld resteert.

Mensen met een hoger inkomen dan het zak- en kleedgeld betalen eigen bijdrage AWBZ voor zorg met verblijf. Na de eerste zes maanden in een instelling betalen ongehuwden (of gehuwden waarvan de partner ook in een instelling verblijft) de hoge eigen bijdrage AWBZ. Deze wordt dusdanig vastgesteld dat iedereen op of onder het minimum inkomen minimaal het zak- en kleedgeld overhoudt¹. Voor de volledigheid moet hier wel echter worden vermeld dat het CAK geen uitkerende instantie is. Indien het inkomen van een desbetreffende persoon onder het zak- en

kleedgeld ligt betaalt hij geen eigen bijdrage AWBZ aan het CAK en vindt de aanvulling tot het niveau van het zak- en kleedgeld plaats via de bijstand.

Figuur 1 geeft inzicht in de inkomensverdeling van intramuraal verblijvenden die de hoge eigen bijdrage eigen AWBZ betalen.

Voor Wajongers (25% van de intramurale populatie die de hoge eigen bijdrage betaalt) en ouderen (70% van de intramurale populatie die de hoge eigen bijdrage betaalt) geldt voor de vaststelling van de hoogte van de eigen bijdrage AWBZ Zorg met verblijf een extra aftrekpost vanwege de fiscale Wajong-korting respectievelijk de fiscale ouderenkorting. Dit betekent dat mensen die onder deze groepen vallen, meer ter vrije besteding over houden dan uitsluitend een bedrag ter hoogte van de zak- en kleedgeldnorm als bedoeld in artikel 23 van de Wet werk en bijstand.

De eigen bijdrage AWBZ zorg met verblijf is weliswaar inkomensafhankelijk, maar dat betekent niet dat het meerinkomen boven het zak- en kleedgeld (en de eventuele verhoging van de vrijstelling voor Wajongers en ouderen) in zijn geheel wordt afgeroomd. In zijn algemeenheid is 25% van het meerinkomen vrijgesteld van betaling van eigen bijdragen AWBZ. Hiernaast geldt nog een additionele vrijstelling voor intramuraal verblijvenden die een inkomen hebben uit netto-arbeid. Per saldo hebben mensen met een hoger inkomen dus een grotere bestedingsruimte.

Het kabinet vindt het niet onrechtvaardig dat intramuraal verblijvenden die een verschillende inkomenshoogte hebben een verschillende hoogte van besteedbare ruimte overhouden. Het kabinet zou het juist onbillijk vinden als intramuraal verblijvenden die aan het werk zijn of een aanvullend pensioen genieten, in het geheel niets zouden overhouden van hun loon dan wel aanvullend pensioen. Er zijn ons geen signalen bekend dat verschillen in besteedbare ruimte leiden tot spanningen en sociale uitsluiting.

3

In de brief wordt aangegeven dat een grote groep slechts korter dan twee jaar intramuraal verblijft. Om welke doelgroepen gaat het hierbij?

Er is, vanuit het CBS, informatie bekend over de huishoudvorm van bijstandsgerechtigden die in een institutioneel huishouden verblijven, uitgesplitst naar verblijfsduur. Deze groep is iets ruimer dan de groep zakenkleedgeldgerechtigden. Bekend is dat het bij bijstandsgerechtigden die in een institutioneel huishouden verblijven in het overgrote deel (86%) om alleenstaanden gaat. Ook komen alleenstaande ouders in deze groep relatief vaak voor (13%).

Verder is een onderverdeling te maken naar leeftijd (zie tabel 2). Opvalt dat de gemiddelde leeftijd van bijstandsgerechtigden in een institutioneel huishouden die korter dan 2 jaar verblijven (ca. 46% van de bijstandsgerechtigden in een institutioneel huishouden) lager is dan degenen die er langer dan 2 jaar verblijven (ca. 54% van de bijstandsgerechtigden in een institutioneel huishouden). Een verdere onderverdeling van verblijfsduur naar doelgroepen is niet beschikbaar.

Tabel 2: Leeftijdverdeling bijstandsgerechtigden die in een institutioneel huishouden verblijven, uitgesplitst naar verblijfsduur

Verblijfsduur	< 25 jaar	25 tot 35	35 tot 45	45 tot 55	55 tot 65	65+
< 2 jaar	9%	23%	28%	25%	13%	2%
> 2 jaar	1%	11%	25%	31%	29%	3%

4 en 5

Van welke producten hebben cliënten het recht om af te zien? Formeel kunnen cliënten zich onttrekken aan producten die vallen onder de vrijwillige bijdragen. Hoe zit dat feitelijk en praktisch, bijvoorbeeld als het gaat over collectieve wasfaciliteiten en het feit dat instellingen uit veiligheidsoverwegingen geen eigen wasmachines toestaan?

Instellingsbewoners bepalen in principe zelf welke zorg en producten zij afnemen. Dat geldt zowel voor de AWBZ-zorg als de producten en diensten die instellingen daarnaast aanbieden. Voor de kosten van zorg en diensten die niet onder de AWBZ vallen, maar die wel door instellingen worden geboden aan hun bewoners, vragen de instellingen aan hun bewoners in veel gevallen een vergoeding van de kosten. Dit wordt wel de bewonersbijdrage of de vrijwillige bijdrage genoemd.

Het ministerie van VWS heeft aan Research voor Beleid opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de producten en diensten die instellingen naast de AWBZ-zorg aanbieden, welke vrijwillige bewonersbijdrage zij daarvoor vragen, in welke mate bewoners (ook in praktijk) af kunnen zien van het afnemen van deze producten en diensten, en hoe de communicatie over de vrijwillig af te nemen producten en dienst met de cliënten is. In het onderzoek van Research voor Beleid wordt ook expliciet aandacht besteed aan de wasfaciliteiten. Het onderzoek van Research voor Beleid zal voor het zomerreces gereed zijn, en zal dan worden toegestuurd aan de Tweede Kamer.

6

Hoe verhoudt voorgaande vraag zich tot de conclusie in de brief van Platform VG en de CG-raad dat bewoners van AWBZ-instellingen steeds vaker geconfronteerd worden met het doorberekenen van de vrijwillige bijdragen?

Op basis van de resultaten van het in vraag 4 genoemde onderzoek van Research voor Beleid, kan worden beoordeeld in hoeverre er daadwerkelijk sprake is van een toename in de mate van doorberekenen van de vrijwillige bewonersbijdragen. Overigens maken Platform VG en de CG-raad deel uit van de begeleidingscommissie voor het onderzoek dat

Research voor Beleid doet. Zij zijn ook betrokken geweest bij de opzet van het onderzoek.

7

Intramuraal verblijvenden zijn afhankelijk van een aantal faciliteiten dat door instellingen wordt geboden zoals wasfaciliteiten. Waarom wordt deze faciliteit verrekend met de vrijwillige eigen bijdrage?

Het is aan de intramuraal verblijvende om zijn kleding al dan niet door de instelling te laten wassen als de instelling dat aanbiedt. Als de instelling die dienst aanbiedt, zal de instelling een vergoeding voor de kosten vragen. Omdat het gaat om een vrijwillig af te nemen dienst, wordt wel gesproken van vrijwillige bewonersbijdrage. Overigens is het wel zo, dat op het moment dat kleding vaker dan regulier moet worden gewassen als gevolg van een aandoening of ziekte, het extra wassen valt onder de AWBZ-aanspraak verblijf.

8

Waarom valt recreatie onder vaste bewonersbijdrage en niet onder vrijwillige eigen bijdrage, gelet op het feit dat niet elke intramuraal verblijvende in staat is deel te nemen aan recreatieactiviteiten?

In tegenstelling tot wat de vraagsteller veronderstelt, vallen de uitgaven voor recreatie wél onder de vrijwillige bewonersbijdragen. Terecht wordt gesteld dat niet ieder bewoner in staat is deel te nemen aan recreatieve activiteiten. Als bewoners daar wel toe in staat zijn, zijn ze vrij om wel of niet deel te nemen aan recreatieve activiteiten. In het onderzoek van Research voor Beleid wordt bekeken welke zorg en diensten die geen onderdeel uitmaken van de AWBZ-aanspraak door instellingen worden geboden, welke bijdrage ze daarvoor vragen en hoe ze daar richting hun bewoners over communiceren.

9

Er zijn grote verschillen te constateren in de vrijwillige eigen bijdragen door intramuraal verblijvenden. Is bekend hoe de zorgaanbieders deze bijdragen vaststellen en wat daarbij de rol is van cliëntenraden c.q. wettelijke vertegenwoordigers? Waarom bestaan er grote variaties bij de instellingen bij het aanbieden van dezelfde soort faciliteiten? En op welke wijze kunnen deze verschillen worden gelijkgetrokken?

Zie het antwoord op vraag 4.

10

Is de regering van mening dat als iemand geen familie heeft die de was kan doen, de waskosten niet vrijwillig zijn? Hoe vrijwillig is het om mee te doen met een vrijwillige eigen bijdrage voor bijvoorbeeld tussendoortjes, maaltijden en/of activiteiten? Is de regering van mening dat mensen die intramuraal wonen kunnen kiezen tussen velerlei vrijetijdsbestedingen?

De bijdragen zijn vrijwillig in de zin dat er geen verplichting tot afname geldt. Of en in welke mate bewoners die vrijwilligheid ook ervaren wordt onderzocht in het eerder genoemde onderzoek van Research voor Beleid.

11

Is de regering bereid de vrijwillige bijdragen te harmoniseren en te maximaleren?

Het is aan de instelling vrij om zijn bewoners diensten aan te bieden die niet onder de AWBZ-aanspraken vallen en daarvoor een kostenvergoeding

te vragen. De bewoner is vrij om wel of niet zo'n door de instelling aangeboden dienst af te nemen.

12

De overgangsmaatregel treft de intramuraal verblijvende Wajongers. Zij krijgen te maken met een inkomensachteruitgang. Wat voor gevolgen ontstaan hierdoor voor deze groep? Welke oplossingen worden geboden om dit probleem te ondervangen?

In de brief van 23 december 2008 gaat de minister van SZW in op het signaal uit het rapport dat is uitgebracht door Philadelphia Support en de Christelijke Hogeschool. Zij constateerden dat er binnen hun onderzoekspopulatie een groep was die een hogere eigen bijdrage AWBZ ging betalen. In de brief geeft de minister aan dat hij dit signaal herkent. Per 1 januari 2008 is er een einde gekomen aan de verschillende behandeling tussen mensen die vóór 2005 en na 2005 zijn ingestroomd. Conform verschillende besluiten van vorige kabinetten werd tot 2008 voor een deel van de populatie de inkomensafhankelijke bijdrage niet elk jaar op basis van het inkomen vastgesteld, maar werd de oude eigen bijdrage elk jaar geïndiceerd. In een brief aan de kamer is hier al uitvoerig op ingegaan (zie: Kamerstukken II, vergaderjaar 2007–2008, 31 294, nr. 4). In het rapport dat uitgebracht is door Philadelphia Support en de Christelijke Hogeschool zijn enkele cases opgenomen die te maken kregen met de hier boven beschreven wijziging.

In dezelfde brief is ook aangegeven dat voor een Wajonger die op jonge leeftijd instroomt, zijn eigen bijdrage AWBZ wordt vastgesteld op basis van het inkomen van een 18-jarige Wajonger. Deze bedraagt 45,50% van het WML. In latere jaren groeit zijn inkomen door naar 100% WML. In deze overgangsmaatregel groeide zijn eigen bijdrage AWBZ niet mee met zijn inkomen, maar werd deze slechts geïndexeerd. Met het aflopen van de overgangsmaatregel werd de nieuwe bijdrage vastgesteld op een actueel inkomen. Sinds 1 januari 2008 valt er niemand meer onder de overgangsmaatregel en betaalt iedereen een eigen bijdrage die gebaseerd is op zijn verzamelinkomen van twee jaar terug. Alle verzekerden met een gelijk inkomen en een gelijke huishoudsituatie betalen sinds 2008 dezelfde eigen bijdrage. Voor de verzekerden die in het verleden door de gehanteerde systematiek een lagere eigen betaalden dan op basis van hun actueel inkomen verwacht kon worden, is in 2008 een gewenningsbijdrage in het leven geroepen. Was de eigen bijdrage meer dan € 100 hoger ten opzichte van de eigen bijdrage die zij in 2007 verschuldigd waren, dan werd het verschil tussen de oude bijdrage en de reguliere bijdrage stapsgewijs verkleind (Kamerstukken II, vergaderjaar 2007–2008, 31 294, nr. 5). In 2008 was er dus al een oplossing voor deze groep. Vanaf 2008 is dus sprake van harmonisatie van eigen bijdragen voor mensen die vóór en na 2005 zijn ingestroomd.

13

Er is een rapport uitgebracht over de inkomenspositie van mensen met een verstandelijke beperking. In welke mate is dit rapport representatief en schetst dit rapport een realistisch beeld van de inkomenspositie van mensen met een beperking?

Het Nibud heeft in opdracht van de CG-Raad en PlatformVG de inkomenspositie in een AWBZ-instelling onderzocht aan de hand van 3 voorbeeldsituaties:

- 1) een intramuraal verblijvende Wajonger;
- 2) een semi-muraal verblijvende WSW'er
- 3) een intramuraal verblijvende die alleen zak- en kleedgeld ontvangt.

Deze 3 voorbeeldsituaties zijn niet representatief voor de totale populatie in een intramurale instelling. Immers, de meerderheid van de intramurale populatie bestaat uit 65-plussers, met als inkomstenbron AOW, al dan niet in combinatie met een aanvullend pensioen.

Kijken we specifiek naar de groep *verstandelijk gehandicapten* die in een instelling verblijven, dan gaat het in overgrote meerderheid wél om 65-minners. Wij hebben geen exacte informatie over de inkomstenbron en inkomenshoogte van deze groep.

Onderzoek van het Nivel onder mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking laat zien dat bijna één op de drie mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking betaald werk heeft, meestal bij een sociale werkvoorziening¹. Voor te stellen is verder dat een aanzienlijk deel van de verstandelijk gehandicapten die niet in staat is (betaald) werk te verrichten en een Wajong-uitkering heeft, omdat hun beperking al voor het 18-e levensjaar aanwezig is. Ofwel: een semi-muraal verblijvende WSW'er en een intramuraal verblijvende Wajonger zijn misschien niet representatief voor alle in een instelling verblijvende verstandelijk gehandicapten, maar wel realistisch.

De derde voorbeeldsituatie, de ontvanger van alleen zak- en kleedgeld op grond van de Wet werk en bijstand en die dus defacto geen AWBZ-bijdrage betaalt, lijkt minder vaak voor te komen bij verstandelijk gehandicapten. Immers, op het moment dat een verstandelijk gehandicapte niet in staat is arbeid te verrichten, zal hij veelal een Wajong-uitkering krijgen, en dus meer overhouden dan louter een bedrag aan zak- en kleedgeld. Deze voorbeeldsituatie is overigens wel beleidsmatig interessant, omdat deze inzicht geeft in de werking van het «vangnet» voor intramuraal verblijvenden.

Voor alle drie de voorbeeldsituaties geldt dat de doorrekening door het Nibud correct is uitgevoerd, gegeven de aannamen over de hoogte van de uitgaven.

14

Vindt de regering het bedrag van € 26 per maand voor sociale participatie² toereikend? Is volgens de regering met € 26 een avondje uit of een vakantie mogelijk?

Het kabinet doet geen normatieve uitspraken over in hoeverre mensen recht hebben op vakantie of een avondje uit. Bedacht moet worden dat het bij zak- en kleedgeld gaat om een vangnet-voorziening, voor mensen die geen andere bron van inkomsten hebben. Gemeenten hebben verder de vrijheid om maatwerk te leveren met ondersteuning via de bijzondere bijstand.

Overigens komt het kabinet – als beschreven in een brief van 23 december 2008 (Kamerstukken II, vergaderjaar 2008/09, 29 689, nr. 245) – tot een hoger vrij besteedbaar bedrag voor zak- en kleedgeldgerechtigden, te weten € 89 per maand (cijfers 2008). Dit is het saldo van € 425 aan totaal inkomen (inclusief langdurigheidstoeslag) tegen € 336 aan indicatieve bestedingen. Belangrijkste verklaring voor dit verschil is dat Nibud (veel) hogere vrijwillige bewonersbijdragen veronderstelt. Op dit moment loopt onderzoek naar dit thema in opdracht van de staatssecretaris van VWS (zie ook antwoord bij vraag 4).

15

De staatssecretaris van VWS laat een onderzoek uitvoeren naar de meest actuele cijfers over de hoogte van eigen bijdragen in instellingen en de (ervaren) vrijwilligheid. Op welke wijze worden de instellingen gestimu-

¹ P. van den Hoogen, M. Cardol, M. Speet, P. Spreeuwenberg, M. Rijken. Deelname aan de samenleving van mensen met een beperking. Participatiemonitor 2007. Utrecht: Nivel, 2008.

² Rapport Nibud: Inkomsten en uitgaven van mensen die wonen in een AWBZ-instelling (februari 2009).

leerd om mee te werken aan dit onderzoek? Welke instrumenten worden toegepast en door wie wordt dit onderzoek gedaan? Worden in het onderzoek ook de zorgzwaartepakketten in relatie tot de vrijwillige eigen bijdrage meegenomen? In welke fase bevindt dit onderzoek zich? Wanneer precies kan dit onderzoek worden verwacht?

Het onderzoek dat door Research voor Beleid in opdracht van het ministerie van VWS wordt uitgevoerd heeft tot doel inzicht te krijgen in de vrijwillige bewonersbijdrage die AWBZ-instellingen vragen. Daarbij wordt gekeken naar de diensten en producten die niet onder de AWBZ-aanspraken vallen, maar wel door instellingen worden aangeboden, die vrijwillig kunnen worden afgenomen en waarvoor een bewonersbijdrage wordt gevraagd. Specifiek wordt onderzoek gedaan naar de hoogte van die bijdrage, de ontwikkeling van de bewonersbijdrage in de afgelopen jaren, de wijze waarop de instelling het beleid met betrekking tot vrijwillige bewonersbijdrage met de bewoners communiceert en de mate waarin cliënten weten en ervaren dat het gaat om vrijwillige bijdragen. Het ministerie van VWS heeft een begeleidingsgroep samengesteld waarin de brancheorganisaties van AWBZ-instellingen en cliëntenorganisaties zijn vertegenwoordigd. De voortgang van het onderzoek en de resultaten zullen daar besproken worden.

Research voor Beleid heeft in 2005 reeds een quick scan naar aard en omvang van de vrijwillige bewonersbijdrage in AWBZ sectoren uitgevoerd¹. Research voor Beleid is begonnen met het opstellen van een internetenquête die in februari is opgestuurd naar de instellingen en cliëntenraden. Vervolgens zal een aantal instellingen geselecteerd worden voor persoonlijk interview, waarbij gesprekken gevoerd zullen worden met een vertegenwoordiger van de instelling, de cliëntenraad en één of meer cliënten. In dit onderzoek wordt geen rekening gehouden met de zorgzwaartepakketten. Het onderzoek van Research voor Beleid zal voor het zomerreces gereed zijn, en zal dan worden toegestuurd aan de Tweede Kamer.

16

Op pagina 2 wordt gesproken over 4300 personen die zak- en kleedgeld ontvangen, op pagina 3 wordt gesproken over 6320 personen die bijzondere bijstand ontvangen. Hoe verhouden deze aantallen zich tot elkaar en waarvoor ontvangen zij bijzondere bijstand?

Degene die als gevolg van bijzondere individuele omstandigheden wordt geconfronteerd met noodzakelijke bestaanskosten, waarin de algemene bijstand of een ander inkomen niet voorziet en die de aanwezige draagkracht te boven gaat, heeft recht op bijzondere bijstand. Voor de verlening van bijzondere bijstand is het geen vereiste dat men algemene bijstand krachtens de WWB ontvangt. Ook degene die uit een andere bron dan de WWB beschikt over een inkomen dat naar het oordeel van de gemeente niet toereikend is ter voorziening in bepaalde bijzondere noodzakelijke kosten, kan een beroep op bijzondere bijstand doen. Vandaar dat het aantal intramuraal verblijvenden dat gebruik maakt van bijzondere bijstand (6320) hoger kan liggen dan het aantal intramuraal verblijvenden op het niveau van het zak- en kleedgeld (4300).

Het is niet bekend waarvoor deze groep bijzondere bijstand heeft ontvangen. Echter te denken valt aan niet gedekte medische kosten, vervoerskosten etc.

¹ B. Noordhuizen, M. Hollander, C. Scholten. Vrijwillige bewonersbijdragen in AWBZ sectoren. Quick scan naar aard en omvang. Leiden: Research voor Beleid, januari 2006.

17

Kan de regering inzicht verschaffen in de wijze waarop gemeenten omgaan met het verstrekken van bijzondere bijstand aan intramuraal

verblijvenden en wat zijn de formele mogelijkheden daartoe?

De verlening van bijzondere bijstand is financieel en beleidsmatig gedecentraliseerd naar gemeenten. De gemeenten hebben beoordelingsvrijheid in de vaststelling van de draagkracht van de belanghebbende. In algemene zin kan gesteld worden dat gemeenten eerst beoordelen of de kosten waarvoor bijzondere bijstand wordt gevraagd zich voordoen, vervolgens of die kosten in het individuele geval noodzakelijk zijn en daarna of die kosten voortvloeien uit bijzondere omstandigheden.

18

Hoeveel intramuraal wonende mensen met zak- en kleedgeld ontvangen van de gemeenten bijzondere of categoriale bijstand? Kan de regering daarvan een overzicht geven? Is de regering van mening dat het niet terecht is uit te gaan van het bijpassen door de gemeenten, omdat de zak- en kleedgeldregeling afdoende zou moeten zijn om genoeg ruimte te hebben voor bestedingen en sociale participatie? Wanneer een gemeente voor bijzondere, noodzakelijke uitgaven verantwoordelijk is, hoe heeft de regering dat met gemeenten geregeld?

Het is niet bekend hoeveel intramuraal verblijvenden met zak- en kleedgeld bijzondere of categoriale bijstand van de gemeenten ontvangen. De regering is van mening dat er geen indicatie is dat er sprake is van een ontoereikend inkomensniveau voor de noodzakelijke kosten van het bestaan voor personen met een minimumuitkering in een inrichting.

De bijzondere bijstand is geregeld in artikel 35 van de Wet werk en bijstand (WWB). Uit de bewoordingen van dit artikel blijkt dat geen sprake is van een vrijblijvende bevoegdheid maar van een uitdrukkelijke verantwoordelijkheid.

Welke kosten voor bijzondere bijstand in aanmerking komen hangt af van de omstandigheden in het individuele geval en kan dan ook slechts van geval tot geval worden beoordeeld. Het kan hierbij om zeer diverse kostensoorten gaan, temeer daar het recht op bijzondere bijstand, behoudens wanneer er sprake is van een voorliggende voorziening, niet naar kostensoort is begrensd. Bepalend is dat sprake is van kosten die uit bijzondere individuele omstandigheden voortkomen en die in het concrete geval als noodzakelijk moeten worden aangemerkt. Het betreft hier dus bij uitstek een kwestie van maatwerk. Het is een uitdrukkelijke gemeentelijke verantwoordelijkheid om uitvoering te geven aan dit maatwerkprincipe en de (bijzondere) bijstand adequaat af te stemmen op de individuele situatie.

Er kan ook bijzondere bijstand worden verleend aan een persoon behorend tot de categorie chronisch zieken en gehandicapten, met betrekking tot kosten in verband met chronische ziekte of handicap. Hierbij is het niet nodig om na te gaan of ten behoeve van die persoon die kosten ook daadwerkelijk noodzakelijk zijn of gemaakt zijn. Immers, voor chronisch zieken en gehandicapten is aannemelijk dat zij zich in bijzondere omstandigheden bevinden die leiden tot noodzakelijke kosten van bestaan waarin de algemene bijstand niet voorziet en die de aanwezige draagkracht te boven gaan.

19

Op welke wijze kunnen intramuraal verblijvenden het verschil tussen de indicatieve uitgaven en de beschikbare middelen aanvullen?

Allereerst is het van belang op te merken dat – als beschreven in de brief van 23 december 2008 (Kamerstukken II, vergaderjaar 2008/09, 29 689,

nr. 245) – de beschikbare middelen voor zak- en kleedgeld hoger zijn dan de indicatieve uitgaven. Ofwel: er is geen indicatie dat er in zijn algemeenheid sprake is van een ontoereikend inkomensniveau voor intramuraal verblijvenden op zak- en kleedgeld, laat staan voor intramuraal verblijvenden met een hoger inkomensniveau.

Intramuraal verblijvenden zullen verder, net als de rest van de bevolking, hun uitgaven in evenwicht moeten brengen met hun inkomsten. Dit kan in de eerste plaats door de uitgaven te beperken tot de meest noodzakelijke uitgaven. Op het moment dat door bijzondere omstandigheden sprake is van extra uitgaven, kan een intramuraal verblijvende met een laag inkomen, wederom net als de rest van de bevolking, een beroep doen op bijzondere bijstand.

20

Wat vindt de regering van de veronderstelling dat iedereen op gemiddelde kosten zit voor vervoer, voor verzekering en bijkomende ziektekosten? Is de regering van mening dat mensen die buiten het gemiddelde vallen goede instrumenten hebben om bezwaar te maken tegen de zak- en kleedgeldnorm? Zo ja, waar kunnen zij bezwaar maken en hoe vaak wordt de zak- en kleedgeldnorm verhoogd, omdat mensen niets overhouden in de maand, of sterker moeten lenen voor noodzakelijke en zogenoemde vrijwillige kosten?

De hoogte van het zak- en kleedgeld is niet gebaseerd op de uitgaven die mensen hebben maar is, net als de andere bijstandsnormen, gekoppeld aan de ontwikkeling van het minimumloon. Er is dan ook geen sprake van dat mensen die meer dan gemiddelde kosten hebben, bezwaar kunnen maken tegen de zak- en kleedgeldnorm. Als eerder aangegeven, kan een intramuraal verblijvende met een laag inkomen wél op het moment dat door bijzondere omstandigheden sprake is van extra uitgaven – net als de rest van de bevolking – een beroep doen op bijzondere bijstand.

21

In een brief van de CG-raad en Platform VG wordt aangegeven dat er te weinig geld overblijft voor sociale participatie. Kan aangegeven worden wat er nu precies verstaan wordt onder de noodzakelijke kosten van levensonderhoud en hoe zich dit verhoudt tot sociale participatie?

Als aangegeven bij vraag 14, doet het kabinet geen normatieve uitspraken over in hoeverre mensen recht hebben op vakantie, een avondje uit, dan wel andere vormen van sociale participatie. Wél biedt het kabinet een vangnet – voor intramuraal verblijvenden in de vorm van zak- en kleedgeld – voor mensen die geen andere bron van inkomsten hebben. Door koppeling aan het minimumloon, blijft deze vangnet-voorziening waardevast. Verder hebben gemeenten de vrijheid om maatwerk te leveren, door ondersteuning via de bijzondere bijstand.

In de brief van 23 december 2008 (Kamerstukken II, vergaderjaar 2008/09, 29 689, nr. 245) heeft de minister van SZW een overzicht gegeven van *indicatieve* uitgaven van intramuraal verblijvenden. Hierbij is – zo ver als posten relevant zijn voor intramuraal verblijvenden – in principe aangesloten bij de posten zoals het Nibud deze opneemt in zijn minimumvoorbeeldbegroting, te weten de basisbedragen voor de – volgens het Nibud voor iedereen onvermijdbare uitgavenposten. In de brief van 23 december 2008 zijn op enkele posten correcties toegevoegd, bijvoorbeeld op het punt van vervoer, aanvullende verzekeringen en vrijwillige bewonersbijdragen. Het kabinet doet verder geen uitspraken over of dergelijke uitgaven noodzakelijk zijn: elk huishouden zal zelf zijn afwegingen op dit punt moeten maken.

22

Ziet de regering een verschil in uitgaven tussen de verschillende doelgroepen in de AWBZ, bijvoorbeeld door het verschil in maatschappelijke participatie? Welke conclusies trekt de regering daaruit?

Er is grote individuele variatie in uitgavenpatronen, zowel bij de extramurale als de intramurale populatie. Hierdoor is het niet goed mogelijk om op het niveau van doelgroepen in de AWBZ uitspraken te doen over mate van maatschappelijke participatie en de hierbij horende uitgaven.

23

Op het punt van de aanvullende verzekeringen gaat de brief uit van het feit dat intramuraal verblijvenden recht hebben op tandheelkundige hulp ten laste van de AWBZ. Is het niet zo dat lang niet alle verzekeraars een scheiding kennen tussen een aanvullende verzekering en een tandartsverzekering en dat derhalve dit voordeel niet voor iedere intramuraal verblijvende geldt?

In de brief van 23 december 2008 is een beeld gegeven van de indicatieve uitgaven die intramuraal verblijvenden hebben, gebaseerd op posten die volgens het Nibud voor iedereen onvermijdbaar zijn. Het is inderdaad mogelijk dat individuele intramuraal verblijvenden meer kosten hebben, bijvoorbeeld omdat zij hun tandartsverzekering combineren met een (andere) aanvullende verzekering, net als dat het mogelijk is dat mensen minder kosten hebben, bijvoorbeeld omdat zij in het geheel geen aanvullende verzekering hebben.

24

Erkent de regering dat het verschil tussen de indicatie van de uitgaven (€ 336) en het besteedbaar inkomen over 2008 een negatief resultaat kent? Waarom is er in 2009 bij de tabel over de inkomenspositie uitgegaan van een hogere zorgtoeslag, terwijl mensen juist de hoogte van de toeslag zien dalen door een hoger besteedbaar inkomen en door het vervallen van aftrekposten in de buitengewone uitgavenregeling. Is hier een fout gemaakt? Zo nee, waar komt de verhoging van de zorgtoeslag dan vandaan? Zo ja, erkent de regering dat er bij een gemaakte fout op papier slechts sprake is van een relatieve stijging van € 10 per maand?

In de brief van 23 december 2008 (Kamerstukken II, vergaderjaar 2008/09, 29 689, nr. 245), wordt een totaal bedrag aan indicatieve uitgaven van € 336 gepresenteerd voor het jaar 2008. Het totale inkomen bedraagt – inclusief langdurigheidstoeslag – € 425. Ofwel: het inkomen ligt volgens deze berekeningen € 89 hoger dan de indicatieve uitgaven. Er is dus geen sprake van een negatief resultaat.

Een mogelijke bron van verwarring is dat in Tabel 2 van deze brief ook het besteedbaar inkomen is weergegeven, het totaal inkomen dat te besteden is na betaling van de nominale premie Zorgverzekeringswet. Dit is met een hoogte van € 325 (inclusief langdurigheidstoeslag) wel lager dan de totale bestedingen ad € 336. Echter, deze twee getallen zijn niet goed vergelijkbaar. De nominale premie voor de Zorgverzekeringswet telt immers ook al mee in de bestedingen, zodat het inkomen hiervoor niet meer hoeft te worden gecorrigeerd.

In 2009 zullen zak- en kleedgeldgerechtigden – als weergegeven in tabel 2 van de brief van 23 december 2009 – een hogere zorgtoeslag ontvangen. Belangrijke verklaring hiervoor is dat voor alleenstaanden met een minimuminkomen het percentage van hun inkomen dat zij maximaal kwijt zijn aan nominale premie Zorgverzekeringswet is verlaagd van 3,5% naar 2,7%. Hierdoor stijgt – ceteris paribus – de zorgtoeslag voor alleenstaanden.

den. Het klopt dat door het vervangen van de buitengewone uitgavenregeling door de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) het verzamelinkomen voor zak- en kleedgeldgerechtigden toeneemt. Hun inkomen is echter dan nog dusdanig laag dat zij recht hebben op het (verhoogde) maximale bedrag aan zorgtoeslag voor alleenstaanden. Ofwel: er is dus geen sprake van een rekenfout op dit punt in de brief van 23 december 2008.

25

Erkent de regering dat de totale berekening van het inkomen enorm bureaucratisch is? Kan de nominale zorgpremie verlaagd worden, waardoor de rompslomp met de zorgtoeslag en het eigen risico en de compensatie daarvoor kan worden afgeschaft?

Bij de invoering van de Zorgverzekeringswet in 2006 is ervoor gekozen voor het kostenbewustzijn en de eigen verantwoordelijkheid van burgers te vergroten, door de helft van de totale macropremielast in de vorm van een nominale premie door de burgers te laten dragen. Compensatie voor zorgkosten wordt verleend via de zorgtoeslag, hierbij wordt een relatie gelegd tussen de standaardpremie (gemiddelde premie in de markt plus gemiddelde eigen betaling) en de normpremie (een in de wet bepaald aandeel van het inkomen). Het kabinet ziet geen redenen om een principiële wijziging in deze systematiek aan te brengen.

26

In het kader van participatiebevordering zouden intramuraal verblijvenden kunnen deelnemen aan activiteiten op het gebied van sport, cultuur en recreatie die niet worden aangeboden door de instellingen. Aan wie worden deze kosten ten laste gelegd?

Deze kosten van activiteiten op het gebied van sport, cultuur en recreatie die niet worden aangeboden door de instellingen en die niet onder de AWBZ-aanspraken vallen, komen voor rekening van de intramuraal verblijvende zelf. Het staat intramuraal verblijvenden vrij om hun vrij besteedbare inkomen naar eigen keuze te besteden. Bewoners van gezinsvervangende tehuizen en andere semi-murale instellingen kunnen verder – afhankelijk van de invulling die gemeenten geven aan hun taken op dit gebied – mogelijk ondersteuning krijgen bij maatschappelijke participatie op basis van de Wmo.